

Bočková Loudová, Kateřina

[Gramatika současné řečtiny]

Neograeca Bohemica. 2015, vol. 15, iss. [1], pp. 131-134

ISBN 978-80-260-9671-9

ISSN 1803-6414

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/142099>

Access Date: 04. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

pojednáním o řecké krizi, k němuž má nakročeno pouze v první části. To je škoda, protože systematictější pojetí by zvýšilo hodnotu knihy v dlouhodobější perspektivě. Těžko rozhodnout, zda spěch může také za nepřilíš kvalitní redakční úpravu.

Společné dílo Pavly Smetanové a Yiannise Korečka je chvályhodným počinem, který potěší věrné čtenáře Smetanové, již mají Řecko rádi, jsou ochotni se pít po jiných než černobílých řešeních a odložit předsudky, jak o tom píše autorka v předmluvě. Těm zřejmě nebude vadit ani fakt, že většinu příhod už jednou na internetu nebo v některé z knih Smetanové četli. Více prostoru mohlo být dopřáno Yiannisovi Korečkovi, který přináší „to nové“, podává čtenářsky přístupnou formou relevantní historické, politologické a ekonomické informace. Ve své snaze ukázat, „jak to s Řeckem opravdu je“, však kniha zůstává spíše jen na půli cesty.

Autorský kolektiv pracovníků Lingea s.r.o. Gramatika současné řečtiny. Brno: Lingea s.r.o., 2015, 202 str. ISBN 978-80-87471-96-8.

Kateřina Bočková Loudová

Na sklonku roku 2015 rozšířilo nakladatelství Lingea svou ediční řadu gramatik moderních jazyků hned o několik novinek v podobě gramatik japonštiny a severských jazyků norštiny a švédštiny. Čtvrtou, neméně zajímavou publikací je *Gramatika současné řečtiny* z pera Martiny Pýchové, absolventky oboru Novořecký jazyk a literatura na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity, a Sotiria Vouvarise, jenž provedl korektury autorského textu. Gramatika je rozčleněna na 13 kapitol, věnovaných postupně novořecké výslovnosti (kap. 1), morfologii jednotlivých slovních druhů včetně členu (kap. 2–12) a novořecké syntaxi (kap. 13). V závěru je gramatika doplněna o seznam nepravidelných sloves (kap. 14), slovníček gramatických termínů (kap. 15) a rejstřík (str. 200–202).

V českém prostředí se jedná o první rozsáhlejší novořeckou gramatiku, která svým rozsahem i detailním pojednáním jednotlivých morfologických i syntaktických jevů nemá v naší odborné grecistické produkci obdoby.¹ Zde je třeba

1 Jedinou samostatnou gramatikou na českém trhu byl až dosud stručný gramatický přehled Georgie Zervasové *Nebojte se řečtiny* (Praha 1999, 2005), delší gramatické výklady

vyzdvihnout odvalu autorky, která se i přes neexistenci českého precedentu pokusila o komplexní výklad novořecké gramatiky, a to včetně základních pravidel syntaktických, v češtině dosud podrobněji nekomentovaných. Vzhledem k náročnosti a rozsahu takového úkolu je přirozené, že se autorka musela vyrovnat s velkým množstvím úkolů teoretické (zejm. metodologické) i praktické povahy. Dostát jim nebylo jednoduché, neboť si předsevzala vysoké cíle, jejichž stoprocentní naplnění je ideálem každého autora: jak se dozvídáme z předmluvy (str. 7), tato gramatika byla v souladu se vzdělávací strategií nakladatelství Lingea napsána s cílem stát se „praktickým pomocníkem běžného uživatele“, začátečníků, pokročilých i vyučujících, a to za pomoci tří hlavních prostředků: velkého množství autentických příkladů přeložených do češtiny, vysvětlování gramatických jevů „jednoduchou a jasnou poučkou“ a „bez nadbytečné odborné terminologie“, v neposlední řadě pak formální přehlednosti výkladu.

Domnívám se, že zřejmě nejlépe byl naplněn cíl zprostředkovat čtenáři co největší množství novořeckých příkladových frází a vět, které byly čerpány „ze současného tisku a ze spolehlivých internetových zdrojů“ (str. 7). Ilustrační příklady jsou u jednotlivých morfologických či syntaktických jevů dobře zvoleny, jejich škála je dostatečně široká a pohybuje se od velmi jednoduchých až po náročné, takže uspokojí začátečníka i pokročilého studenta. Autorce se v zásadě podařilo vyhnout extrémům v podobě kolokvialismů či naopak silně literárních výrazů, za zmínku stojí také zdařilé překlady do češtiny. V řeckých příkladových větách a českých překladech se jen příležitostně objevují neobratnosti, překlepy či chyby,² někdy ilustrující příklady neodpovídají výkladu.³

Méně zdařilá je pak bohužel část teoretická, resp. výkladová, v níž se autorka dopouští mnoha faktických chyb i prohřešků proti cílům, jež si předsevzala. Český

pak bylo možné najít také v učebnici novořečtiny autorek Růženy Dostálové a Catherine Franc-Sgourdeou, *Základní kurz novořeckého jazyka* (Brno 2000; Praha 2004, 2008). Drobné poznámky k novořecké výslovnosti či gramatice obsahují i konverzace a slovníčky určené především jako pomůcky pro laickou veřejnost při cestování do Řecka (např. Pinková, P. 2010. *1000 novořeckých slovíček*. Brno 2010, 2013; Modlík, T. et al. *Řečtina – praktický jazykový průvodce*. Bučovice 1998; s.a. *Řečtina: cestovní konverzace*. Dubicko 2004).

2 Např. str. 17: *άνω τελεία* „povýšená tečka“; str. 60: *aperemfato* (sic); str. 83: *βρέθηκα* „nalezl jsem se“; str. 87: *Τι θα φάμε σήμερα για μεσημεριανό?*; str. 103: *σε λίγω*; str. 104: *Βγήκε διαταγή...* „Vyšel rozkaz...“; str. 118: *χτές/χθές*.

3 Např. str. 62: výklad o činiteli pasivního děje je ilustrován nejednoznačným příkladem *Κρύβεται από την αστυνομία*, který umožňuje jak v gramatice uvedený překlad „Ukrývá se před policií.“ (ale v tomto případě není policie činitelem pasivního děje), tak překlad „Je skrýván policií.“; str. 97: „do češtiny překládáme [participia] opisně vedlejší větou...“ s příkladem „Vyprávěl mi svůj příběh a přitom plakal.“; str. 119: kapitola o příslovcích míry s ilustračním příkladem obsahujícím adjektivum: *Βγάζουν περισσότερα λεφτά*.

výklad je často neobratný nebo matoucí (např. str. 115: výklad o řeckém slovosledu; str. 125: stupňování příslovcí: „jednoslovné tvary jsou shodné s tvary přídavných jmen v množném čísle středního rodu“; str. 166: „vedlejší věty uvozené částicí *α* rozšiřují význam slovesa hlavní věty“), někdy na hranici vágnosti či triviality (str. 146: „budoucí čas – vyjadřuje se s ním to, co se stane“). Problematické je pak zejména nesystematické zacházení s odbornou terminologií: autorka zavádí pro jeden a týž jev několik termínů (českých, novořeckých nebo internacionalismů), které užívá paralelně v různých částech výkladu a v nichž někdy i chybuje. Např. na str. 11 označuje *αι, ει, οι* atd. za dvojhlásky, resp. samohláskové digrafy, na str. 14 za samohláskové spřežky; na str. 61 pro *μέση φωνή* zavádí termín „činný/trpný tvar“, na str. 64 a jinde pak i „činný/trpný rod“, jinde pracuje s termíny aktivum/pasivum (pasivní tvar); přívlastek (str. 153) je chybně označen termínem *προσδιορισμός*, přísudek (str. 154) je nepřesně označen jako *ρήμα*, atd. Toto vágní a do jisté míry nahodilé užití odborné terminologie způsobuje pravý opak toho, o co autorka usilovala – místo aby termíny výklad činily srozumitelnějším a systematizovaly jej, ztěžují orientaci i pokročilému uživateli a stávají se často nadbytečnými.

Do stejné kategorie bychom mohli zařadit také nejednotný způsob výkladu o výslovnosti řeckých hlásek v první kapitole, kdy autorka výběrově u některých hlásek ponechává standardizovaný přepis pomocí znaků IPA, zatímco jinde zavádí vlastní znak pro přepis (např. *λ*, měkké *l* = [l']) nebo vysvětluje výslovnost pomocí podobnosti s českými fonémy. To je jistě relevantní a nejsrozumitelnější způsob přepisu u těch fonémů, které jsou v češtině artikulovány stejně jako v řečtině (např. vokály). Avšak tam, kde čeština stejným fonémem nedisponuje, je tento přepis diskutabilní (např. *κύριος* [kjírjos], „*ρχ* jako české *hch*“) a zejména pro začátečníky obtížně napodobitelný.

Další výzvou, se kterou se autorka musela při psaní gramatiky vyrovnat, bylo zestručňování a zjednodušování gramatického výkladu. To se jí více méně podařilo, pokud přijmeme skutečnost, že se jedná o přehledovou gramatiku neaspírující na odbornou přesnost ani úplnost. Nicméně v některých pasážích je patrné, že přílišné zjednodušování a rezignace na podrobnější výklad není vždy dobrou volbou, zejména u jevů, se kterými čeští mluvčí mívají problémy, a zasloužily by si proto větší pozornost či úplnost výkladu. Např. v kapitole o dvojslabičné výslovnosti vedle sebe stojících samohlásek označených pomocí tremy (str. 11) je zmatečný fonetický přepis takových kombinací (např. *αϊ* [aj], *εϊ* [ej], *υϊ* [iji], ale *αῦ* [ai], *εῦ* [ei]) včetně některých chybně uvedených příkladů, např. *λαϊκός* [lajikós] místo [lajakós], *πλαϊνός* [plajinós] místo [plainós], *μυϊκός* [mijikós] místo [miikós]. Podobně matoucí může být zejména pro začátečníka terminologicky i jinak problematický výklad o zvrtnosti řeckých sloves (str. 61) či překlady pasivních tvarů v přehledových tabulkách na str. 82–83 a 88, kde se střídají pasivní i zvrtné překlady,

přičemž u sloves umožňujících obě varianty není jasné, proč byl zvolen ten či onen. Student-začátečník se tak může domnívat, že se jedná o jedinou možnou variantu překladu. Někdy není příslušný jev vysvětlen vůbec a čtenář musí pravidlo samostatně „excerpovat“ z řeckých příkladů. Např. úvod k rozsáhlé kapitole o tvoření participií perfekta pasiva na str. 98 se bez dalšího omezuje na konstatování, že „většina participií perfekta pasivního se dá odvodit od tvaru aoristu aktivního a pasivního“, na str. 170 chybí výklad o tom, jak užíváme ve vztažných větách výraz *που* v přímých/nepřímých pádech nebo po předložkách, na str. 148 musíme jen z příkladových vět odvodit, kdy se po *σαν* užívá akuzativ a kdy nominativ.⁴

I přes výše ilustrované problémy však musíme konstatovat, že výsledek autorčina snažení je nadprůměrný a zaslouží si ocenění nejen ze strany laické, ale i odborné veřejnosti. Jistě se dočká dalších vydání, která umožní některá vylepšení či korekce ve prospěch čtenářů.

4 Z dalších faktických chyb ve výkladu uvádíme např.: str. 39: komparativ *προτιμότερος* není vytvořen od slovesa *προτιμώ*, ale od již neužívaného pozitivu starořeckého adjektiva *πρότιμος*; str. 99: sloveso *χορταίνω* zařazené mezi slovesa tvořící asigmatický aorist; str. 171: sloveso *καταλαβαίνω* není sloveso smyslového vnímání.